

Hørings svar angående ny boklov

Det vises til Kulturdepartementets høringsbrev av 1.2.2013 med referanse 13/53-.

Det er gledelig at departementet har sendt ut forslaget til ny boklov på høring. Og at også andre enn de som har fått hørings saken direkte tilsendt, kan uttale seg. Det er mitt i blinken for oss bokormer.

Hørings spørsmål 1 – formålsparagraf

Departementet foreslår at loven får en formålsparagraf som gjenspeiler språk- og litteraturpolitiske målsettinger. Departementet foreslår denne formålsparagrafen:

Formålet med denne lov er å legge til rette for bredde, mangfold og kvalitet i norsk litteratur, samt god tilgjengelighet over hele landet. Særlig viktig er det å ivareta forfatteren og leseren. Loven skal bidra til å fremme kultur og kunnskapsformidling og styrke norsk språk og skriftkultur.

Svar på hørings spørsmål 1

Det er noe påfallende at andre aktører knyttet til bokbransjen ikke er eksplisitt omtalt i boklovens formålsparagraf, som forlag, bokhandlere og oversettere. Det bør derfor presiseres det også er mål at forlag i Norge, fysiske bokhandlere i hele landet og at profesjonelle oversettere skal sikres gode økonomiske kår. Det er også en svakhet at det ikke er et formål at bøkene som utgis også kommer økonomisk svake grupper til gode. Særlig fordi bokloven trolig vil øke prisene på bøker i fastprisperioden.

Hørings spørsmål nr 2. – lovens virkeområde

Her er det to alternativer som hhv. omfatter og ikke omfatter e-bøker.

Svar på hørings spørsmål 2

I og med at "bok" ikke er definert i lovforslagets § 4 til definisjoner, er det noe uklart om versjonene som papirbok, lydbok og elektronisk bok av samme åndsverk skal regnes som én eller flere "bøker". I lovens forstand. Og selv om papir-, lyd- og e-versjon skal regnes som en og samme "bok" om de inneholder nøyaktig de samme ordene, er det relevant å spørre om hvor store endringer som skal til, for at e-versjonen skal regnes som en annen "bok" enn papir- eller lyd-versjonen. Bokloven bør bidra til å avklare dette, eventuelt med henvisninger til åndsverkloven m.m. Det er også viktig å avklare ikke bare prisen for den enkelte versjon av samme åndsverk, men også hva slags bindinger det skal være når samme kjøper kjøper to eller tre versjoner (papir, lyd, elektronisk). Tredobbel pris virker lite rimelig. Denne problemstillingen er trolig mer aktuell for ordbøker enn for skjønnlitteratur. Det kan være fint å kombinere en papirordbok hjemme eller på jobb med en elektronisk versjon som man bruker på reiser.

Det virker noe meningsløst om fastprisen på papirboka for eksempel kan bli 499 kr, 999 kr for lydboka og 1 – én – kr e-boka. Blinde, svaksynte og andre som foretrekker lydboka kommer åpenbart meget dårlig ut. Papirboka vil kunne bli primært stående som pynt i

bokhandlene, dog vil noen eksemplarer bli solgt som gaver. Andre vil kjøpe e-boka. Bokhandlene vil typisk lide om det ikke er noen nedre grense for prisen på e-bøker i forhold til papirversjonene. Om e-bøkene prises høyere enn papirbøkene, vil det neppe være et stort problem for bokhandlene, men det kan bli et problem for kundene. Noen bøker som egner seg bra for hyppige oppdateringer (oppdateringsbøker), som for eksempel leksikon, faktabøker, ordbøker, juridiske bøker m.m., kan det være grunn til å prissette e-versjonene annerledes i forhold til papirversjonene til enn skjønnlitteratur. Elektroniske versjoner av oppdateringsbøker bør ikke prises slik at oppdateringene blir for sjeldne.

Høringsspørsmål 3

”Departementet ber om høringsinstansenes syn på om lengden på fastpris for fagbøker bør være den samme som for skjønnlitteratur”.

Svar på høringsspørsmål 3

Markedet for faglitteratur er vesentlig forskjellig for fagbøker og skjønnlitteratur. For det første er det liten grunn til å tro at supermarkeder og lignende vil selge fagbøker billig til de som primært er i butikken for å kjøpe brød og melk om det ikke var fastpris. Videre tar det en vis tid før et fagbok kommer på en pensumliste eller lignende, og mange universitets- og høyskolekurs går ikke hvert semester, men hver annet, hvert tredje eller hvert fjerde semester (avhenging av nivå, tilstrømning og lærested m.m.). Noen klassikere blir stående på pensumlistene i flere tiår, mens andre bøker er døgnfluer. Skjønnlitteratur selger spesielt bra i tiden før jul, men det er ikke tilfelle for faglitteratur. **Fastprisperioden for fagbøker bør være lenger enn for skjønnlitteratur fordi det øker sannsynligheten for at utgivelsen av hver fagbok (i alle publiseringsformater) dekker inn sine kostnader, og dermed at bredden av fagbøker på norsk sikres. Å tro at forlagene skal utgi (mange) fagbøker de vet de taper på, bare fordi de tjener penger på andre bøker, er ikke mye bedre enn å tro på julenissen.**

Høringsspørsmål 4

Departementet foreslår følgende formulering:

Representanter for forfattere, oversettere og leverandører kan samarbeide om standardkontrakter som inneholder bestemmelser om royaltysatser for forfattere og provisjonssatser for deres agenter, samt oversetterhonorar.

Svar på høringsspørsmål 4

Det er veldig praktisk med standardkontrakter fordi ellers ville man måtte forhandle om en lang rekke detaljer for hver enkelt kontrakt, hvilket ville krevet mye tid. Derfor vil det beste være ressursbesparende at det lovfestet at det skal utarbeides standardkontrakter. Og unnta visse typer avtaler fra hovedregelen om standardkontrakt, hvor det eventuelt er hensiktsmessig.

Oversettere har typisk særdeles god utdanning, som master – og doktorgrad og ulike typer av tilleggsutdanning i andre fag, tilleggsutdanning innen fremmedspråk og/eller utenlandsopphold i relevant språkområde. Det finnes i dag avtaler mellom Forleggerforeningen på ene side og Norsk Oversetterforening og Norsk Faglitterær forfatter- og oversetterforening på den annen side. Fra 1. juli 2012 er satsen for 174,35 kr pr. ”tusing” (1000 tegn med mellomrom – TMM). Om vi regner om denne satsen til kr pr. ”EU-side” (1500 tegn uten mellomrom – TUM) blir det om lag 314 kr. Men de 1,76

millioner sidene som EUs generaldirektorat for oversatte i 2012 kostet ca 300 mill. euro (http://ec.europa.eu/dgs/translation/faq/index_en.htm#6 – avlest 10. mars 2013), dvs. 170, 46 euro pr. EU-side.¹ Omregnet til norsk valuta ved hjelp av snittkursen i 2012, som var på 7,47 kr/euro, blir dette 1273 kr pr. EU-side, dvs. om lag 707 kr pr. TMM (tusen tegn med mellomrom). Dette betyr at EU utgifter pr oversatt side er 4 – fire – ganger mer enn det som er fastsatt i avtalen mellom Forleggerforeningen og de norske oversetterforeningene. Men selv bak den tilsynelatende høye prisen på 1273 kr pr. EU-side, skjuler det seg en enorm effektivisering som norske oversettere trolig ikke kan oppnå, jfr. at i perioden 2004–2007 økte antall offisielle EU-språk med 109 prosent (fra 11 til 23 språk), men oversettelseskostnadene økte bare med 20 prosent.

I tillegg vil forskjeller i boligpriser, konsumpriser og skatter, samt ulempen med berg-og-dalbane-inntekter fordi norske oversettere som tar oppdrag fra forlag, ikke er fast ansatt, gjøre at dagens avtalte sats for norske oversettere ligger under en fjerdedel av hva den burde være. Det er ikke overraskende at en del oversettelser blir dårlige når forlagene honorerer oversetterne så dårlige.

Det vil være hensiktsmessig at **staten** også er med i samarbeidet om standardkontrakter, dels for å sikre at avtalene kommer på plass til rett tid, men også for eventuelt å kunne bidra økonomisk om ikke de øvrige virkemidlene i bokloven gjør at forlagene kan honorere forfattere og oversettere slik at de sikres et forsvarlig inntektsnivå. Den norske bokormen foreslår følgende formulering for § 5 (endringer i forhold til departementets forslag er understreket):

Representanter for forfattere, oversettere, leverandører og staten skal samarbeide om standardkontrakter som inneholder bestemmelser om royaltysatser for forfattere og provisjonssatser for deres agenter, samt oversetterhonorar hvis nivå skal tilsvare forventet gjennomsnittkostnad pr. side oversatt av EUs generaldirektorat for oversetting (Directorate-General for Translation of the European Union), justert for å ikke være fast ansatt og nivået på konsumentpriser, boligpriser og skatter i Norge.

Høringsspørsmål 7: tre alternativer

Departementet ber om høringsinstansene syn på følgende alternativer:

1. Dagens ordning – fastprisen gjelder i utgivelsesåret og til og med 30. april året etter.
2. Fastprisen gjelder i 12 måneder fra bokens utgivelsesdato.
3. Individuell fastprisperiode etter en konkret vurdering av hver bokutgivelse, men med et tak på hvor lang perioden bør være.

Vi ber også om høringsinstansenes innspill til andre mulige fastprisperioder. Vi ber spesielt om høringsinstansenes vurdering av om en ordning med 12 måneders fastpris vil innebære store administrative kostnader eller andre ulemper sammenliknet med dagens ordning.

Svar på høringsspørsmål 7

Om papir, lyd og elektroniske versjoner av et åndsverks skal regnes som en ”bok”, og de ulike versjonene utgis på ulike tidspunkter, blir alternativ 3 særskilt vanskelig å praktisere. Alternativ 3 synes allerede i utgangspunktet meget tungvint å praktisere. Det gjelder også

¹ Utgifter til tolkning (muntlig oversetting) er ikke inkludert. EU har et eget generaldirektorat for tolkning.

alternativ 2. Alternativ 1 synes best tilpasset skjønnlitteratur og andre julegavebøker som i stor grad selges i tiden før jul. For en fagbok som blir utgitt i desember og først kommer på pensumlistene til høstsemesteret, passer en slik periode mindre bra. Det bør vurderes om det skal være ulike lengde på fastprisperioden for ulike grupper av bøker, se også ovenfor om fagbøker.

Vennlig hilsen

Den norske bokormen